

OLIV TA'LIM TIZMINI RAQAMLASHTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Abduvaliyev Dilxushbek

O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi magistranti

Annotatsiya. O'zbekistonda raqamli texnologiyalarni faol rivojlantirish, barcha tarmoqlar va sohalarda, eng avvalo, davlat boshqaruvi, ta'lim va sog'liqni saqlashda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish bo'yicha izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, ushbu maqolada O'zbekiston oliy ta'lim tizmini raqamlashtirishning zamonaviy tendensiyalari haqida so'z boradi. Shuningdek, maqola mavzusiga oid xorij va mahaliy olimlarning ilmiy nazariy qarashlari o'rganilib, mavjud muammo yuzasidan taklif va tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: Me'yoriy hujjatlar, oliy ta'lim, raqamlashtirish, sifatli ta'lim.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ЦИФРОВИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Абдувалиев Дильхушбек

Выпускник Международной исламской академии Узбекистана

Абстрактный. В Узбекистане реализуются последовательные меры по активному развитию цифровых технологий, широкому внедрению современных информационно-коммуникационных технологий во все отрасли и сферы, в первую очередь, в государственное управление, образование и здравоохранение. В частности, в данной статье говорится о современных тенденциях цифровизации системы высшего образования Узбекистана. Также изучены научно-теоретические взгляды зарубежных и отечественных ученых на тему статьи, даны предложения и рекомендации относительно существующей проблемы.

Ключевые слова: Нормативные документы, высшее образование, цифровизация, качественное образование.

MODERN TENDENCIES OF DIGITALIZATION OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM

Abduvaliyev Dilkhushbek

Graduate student of the International Islamic Academy of Uzbekistan

Abstract. In Uzbekistan, consistent measures are being implemented for the active development of digital technologies, the widespread introduction of modern information and communication technologies in all sectors and areas, first of all, in public administration, education and health care. In particular, this article talks about the modern trends of digitization of the higher education system of Uzbekistan. Also, the scientific theoretical views of foreign and local scientists on the topic of the article are studied, suggestions and recommendations are given regarding the existing problem.

Key words: Regulatory documents, higher education, digitization, quality education.

KIRISH

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar ijtimoiy-iqtisodiy hayotning barcha jabhalariga kirib bordi va uning k o'лами kundun-kun kengayib bormoqda. Globallashuv sharoitida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish nafaqat alohida iqtisodiy tizimlar, balki umumdavlat darajasidagi vazifaga aylandi. Shuni hisobga olgan holda O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni faol rivojlantirish, barcha tarmoqlar va sohalarda, eng avvalo, davlat boshqaruvi, ta'lim va sog'liqni saqlashda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish b o'yicha izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Shu jumladan, muntazam amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari va innovatsion jarayonlarning asosiy vazifalaridan biri raqamlashtirish jarayonining xususiyatlariga t o'liq moslashishdan iborat. Jahon miqyosida ta'lim tizimini boshqarishda ijtimoiy institutlarning uzoq muddatli hamkorligini takomillashtirishning ahamiyati tobora yaqqol namoyon b o'lmoqda. Shuning uchun ham oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonlarini axborotlashtirishning interfaol texnologiyalarini ishlab chiqish va integratsion ta'lim muhitini yaratishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratish zarur. Kompyuter texnikasi imkoniyatlaridan foydalanmasdan o'quv jarayonini tashkil qilishni tasavvur qilgandan keyin. Kompyuter dasturiga kiritilgan interfeysning qulayligi o'qituvchilarga zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish imkonini beradi. Shunday qilib, shaxsiylashtirilgan ta'limni rivojlantirish va o'quvchilarning

ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari imkoniyatlaridan samarali foydalanish mumkin[1]. Kompyuter imkoniyatlaridan foydalangan holda ta'lim tizimini raqamlashtirish ta'lim sifatini yanada yaxshilanishiga sabab bo'ladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini yanada joriy etish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2019-yil 1-fevraldagi PQ-1730-son qarori[2] va ushbu qaror ijrosini ta'minlash borasida ishlab chiqilgan barcha meyoriy huquqiy hujjatlar O'zbekiston Respublikasida axborot kommunikatsiya texnologiyalarini hozirgi kun talablari darajasida rivojlantirish hamda joriy etish masalalariga qaratilgan. Shu bilan birgalikda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son farmonida aytilganidek O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, zamonaviy bilim va yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlarga ega, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, oliy ta'limni modernizatsiya qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish maqsadida hozirgi kunda bir qancha ishlar amalga oshirilmoqda.

NATIJALAR

Oliy ta'lim muassasasining o'quv meyoriy xujjatlarini raqamlashtirish uzoq o'tmishga borib taqaladi. Chunki, rivojlangan davlatlarda bir tomondan, raqamlashtirish ta'limning ochiqligi va moslashuvchanligini oshirishga, talabalarning o'quv jarayoniga jalb etilishini oshirishga, universitetlar o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning tarmoq modelini rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Boshqa tomondan, u yangi ta'lim vaziyatining yaratilishiga, ta'lim tizimiga yangi aktyorlarning kiritilishiga olib keladi, bu esa asosiy o'rtasidagi munosabatlar konfiguratsiyasini o'zgartiradi. uning ishtirokchilari. Raqamlashtirish o'quv jarayonida o'qituvchi va talabaning rollarida sezilarli o'zgarishlarni keltirib chiqaradi, bu esa tegishli moslashuvni talab qiladi. Onlayn ta'limga o'tish, virtual ta'lim muhitini yaratish ta'lim tashkiloti boshqaruvini o'zgartirish zarurati. Raqamlashtirish ta'sirida oliy ta'lim muassasasini o'zgartirishning ijtimoiy risklarini o'rganish loyihasi ishlab chiqilgan bo'lib, u amaliy tadqiqotlar strategiyasiga asoslanadi.

Hozirgi kunda ta'lim jarayoniga oliy ta'lim muassasalaridan olinadigan turli hisobot va ma'lumotlar sonini keskin kamaytirish, ularni tayyorlashning qog'oz

shaklidan voz kechish, boshqaruv tizimini raqamlashtirish maqsadida Raqamli universitet loyihasi doirasida “Oliy ta’lim jarayonlarini boshqarish axborot tizimi” (HEMIS - Higher Education Management Information Systems) ishlab chiqildi. Ushbu axborot tizimi «Ma’muriy boshqaruv», « O‘quv jarayoni», «Ilmiy faoliyat» va «Moliyaviy boshqaruv va statistika» axborot tizimlarini o‘z ichiga oladi.

Oliy ta’lim jarayonlarini boshqarish axborot tizimini joriy etishdan maqsad:

- OTM faoliyatining ochiqligi va shaffofligini ta’minlash;
- oliy ta’lim tizimida o‘quv, ilmiy, ma’muriy va moliyaviy jarayonlarni avtomatlashtirish;
- oliy ta’lim tizimida byurokratik to‘siqlar yuzaga kelishini oldini olish va moliyaviy xarajatlarni qisqartirish;
- OTM, talaba, va ish beruvchi tashkilotlar o‘rtasida uzviylikni ta’minlash;
- boshqaruv jarayonlari uchun sarf qilinadigan vaqtni qisqartirish va mehnat samaradorligini oshirish;
- ta’lim jarayoni ishtirokchilari faoliyati samaradorligini monitoring qilish;
- tahliliy ma’lumotlarni shakllantirish va qaror qabul qilish jarayonini optimallashtirish va tezlashtirish.

Oliy ta’lim muassasalarida raqamlashtirish va raqamli texnologiyalar vositasi yordamida ta’limni tashkil etish talabalarning dars mashg‘ulotlarga faol qatnashishi, mavzularni t o‘liq o‘zlashtirishi, kelajakdagi kasbiga mehrining oshishi va turli kompetensiyalarini rivojlaniga sabab b o‘ladi [4].

MUHOKAMALAR

Qolaversa, 2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta barqaror yo‘nalishi bo‘yicha “Harakatlar strategiyasi”ning “Ilm-ma’rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili”da amalga oshirish to‘g‘risidagi Davlat Direktivining 165-bandi oliy ta’lim tizimini yanada takomillashtirish masalalari bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, o‘quv jarayonini axborot bilan ta’minlash bilan bog‘liq vazifalar hamda ta’lim fanlari bo‘yicha zamon talablari asosida media kompetensiyani shakllantirish vazifalari belgilab berildi.

Ta’lim muassasasining elektron axborot o‘quv muhitini yaratish sof texnik masala emas, balki buning uchun muassasaning ilmiy

metodik, tashkiliy va pedagogik imkoniyatlarni tizimli yondashuv asosida amalga oshirish talab etiladi. [3]

Ta’lim tizimida zamonaviy axborot va telekommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshirilmoqda:

- axborot va telekommunikatsiya texnologiyalarini o'rganish ob'ekti sifatida, ya'ni talabalar yangi axborot texnologiyalari, ularning tarkibiy qismlari va foydalanish sohalari haqida umumiy tushuncha va ko'nikmalarga ega bo'ladilar;

-axborot va telekommunikatsiya texnologiyalari ta'lim vositasi sifatida, ya'ni talabalar zamonaviy axborot-pedagogik texnologiyalar asosida ta'lim oladilar, ma'ruza, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari esa zamonaviy kompyuter dasturlari asosida tashkil etiladi;

- ta'lim jarayonini boshqarish vositasi sifatida, ya'ni ta'lim muassasasining barcha ish faoliyati, shu jumladan ta'lim, ma'naviy-ma'rifiy va ilmiy-tadqiqot ishlari samaradorligini oshirish uchun axborot, tahlil va prognozlash tizimini yaratish;

- talaba va professor- o'qituvchilarning ilmiy-pedagogik tadqiqotlarini amalga oshirish vositasi sifatida ta'lim muassasasida o'qituvchi va talabalar o'rtasida ilmiy tadqiqot va pedagogik tadqiqotlar samaradorligini oshirish uchun zamonaviy axborot tizimlarini yaratish va joriy etish.

Axborot texnologiyalari vositalari bilan ishlaydigan o'qituvchi quyidagi kompetentsiya talablariga javob berishi kerak:

- media kompetentsiya sifatlarini o'zida mujassam etgan;

- elektron darsliklar yarata olish va ular bilan erkin ishlash tajribasiga ega bo'lish;

- ZOOM, Google meet, Google disk, Camtasio studio kabi dasturlarda erkin ishlay olish;

- masofaviy ta'lim platformasini ijodiy yangiliklar va boshqalar bilan boyitish.

Global miqyosda koronavirus pandemiyasi boshqa barcha sohalar qatori ta'lim tizimiga ham jiddiy ta'sir ko'rsatdi. Karantin qoidalari ta'limning ko'plab an'anaviy shakllari va usullarini samarasiz qildi. Bunday vaziyatda quyidagi muammolar va kamchiliklar aniqlandi:

- Internetga ulanish sifatining notekis taqsimlanishi;

- ta'limning barcha fanlarida AKT vositalarining yetarli darajada emasligi;

- ta'lim fanlari bo'yicha mediasavodxonlikning pastligi;

- Masofaviy ta'lim shaklida ta'lim sub'ektlari uchun to'liq javobgarlik yo'qligi kabi bir qator kamchiliklar ko'rsatib o'tildi.

Ta'lim jarayonida kompyuter texnologiyalaridan asosiy foydalanishning yana bir muhim jihati bu real jarayonlar va tajribalarning kompyuter modelini yaratishdir. Ma'lumotlarni, modellarni va natijalarni ko'rsatishni kompyuter yordamida qayta ishlash k o'p hollarda qimmat eksperimental qurilmalarga, ba'zi hollarda esa (atom va kvant fizikasi, yarim o'tkazgichlar, kimyo, biologiya, astronomiya kabi fanlar bilan bog'liq jarayonlarni modellashtirish) o'rnini bosadi. tibbiyot) ko'rsatishning yagona usuli hisoblanadi.

XULOSA

Zamonaviy axborot texnologiyalari mikro va makroolamdagi hodisa va jarayonlarni, murakkab tuzilmalarni, kompyuter grafikasi va modellashtirishga asoslangan biologik tizimlarni o'rgatish, sodir bo'layotgan fizik, astronomik, kimyoviy, biologik jarayonlarni taqdim etish kabi yangi didaktik masalalarni hal etishga yordam beradi.

Shu bois ta'limga zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishning istiqbolli y o'nalishlaridan biri hodisa va jarayonlarni kompyuterda modellashtirish hisoblanadi. Kompyuter modellari o'qituvchiga an'anaviy dars mazmuniga moslashish va kompyuter ekranida ko'plab effektlarni ko'rsatish, o'quvchilar uchun yangi, noan'anaviy o'quv faoliyatini tashkil etishda yordam beradi.

Oliy ta'lim tizimini raqamlashtirish ta'lim sifatini yaxshilash bilan birga shaffofligi, korrupsiyon holatlarni kamayishiga, ish hajmining osonlashishiga olib keladi. Ammo, O'zbekiston tizimida qo'llanilyotgan ta'lim platformalarida o'qituvchilarning kompyuter savodxonligi yetarli bo'lmagani uchun axborot xavfsizligi masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Doniyev S.I., Ibrohimov F.A., Joldasov I.S. Ta'limning dastlabki rivojlanish tendentsiyalari (Finlandiya ta'lim tizimi misoli). Pedagogika va psixologiyadagi yangiliklar. (2-maxus o'g'li). Toshket-2020. 392-garov.
2. Begimqulov U.Sh. Pedagogik ta'lim jarayonlarini axborotlashtirishni tashkil etish va boshqarish nazariyasi va faoliyati bo'yicha pedagogika fanlari doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. - Toshkent. 2007 yil.
3. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A.. "Ta'limda innovatsion texnologiyalar: ta'lim muassasalari o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar".
4. Fan va ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari: respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi ma'ruzalari to'plami. - T.: TATU.2020. B-34.
5. Akramzhon U. Mirzaev. Developing Professional Competence Skills of Students-Engineers at Teaching Higher Mathematics. Eastern European Scientific Journal. Ausgabe 3-2018. P 136-139